obitelji. Zbog svega navedenog, prijevod *The Deeds of Pope Innocent III* predstavlja jedan od nezaobilaznih radova medievističkih istraživanja i poticaj budućim istraživačima sličnih tema.

— **Igor Razum** [povijest]

AZ GRIŠNI DIAK BRANKO PRIDIVKOM FUČIĆ, Radovi međunarodnog znanstvenog skupa o životu i djelu akademika Branka Fučića (1920.-1999.),

priredio: Tomislav Galović,
Malinska-Rijeka-Zagreb, 2011., 841 str.

Godine 2009., u razdoblju od 30. siječnja do 1. veljače, u Malinskoj je održan međunarodni znanstveni skup povodom desete obljetnice smrti hrvatskog povjesničara umjetnosti i srednjovjekovnog arheologa Branka Fučića (1920.-1999.). Skup je organiziran pod pokroviteljstvom Općine Malinska-Dubašnica, u suradnji s Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti, Institutom za povijest umjetnosti, Staroslavenskim institutom, Katoličkim bogoslovnim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu te Sveučilišnom knjižnicom u Rijeci. Svrha je skupa bila prikazati život i znanstveni opus jednog od najznačajnijih istraživača glagoljaške kulture na hrvatskom području. U ovoj će se recenziji ukratko prikazati zbornik radova spomenutog skupa.

Branko Fučić, istaknuti hrvatski istraživač Istre, kvarnerskog primorja i dalmatinskih otoka, rođen je u selu Bogovići (Dubašnica) na otoku Krku 8. rujna 1920. godine. Zbog posla Fučićeva oca

Stjepana, koji je bio učitelj, obitelj je morala napustiti Bogoviće te preseliti, prvo u Generalski stol a potom, i u Zagreb 1927. U Zagrebu je Fučić prvo završio Četvrtu realnu gimnaziju (1938.) nakon čega je upisao Filozofski fakultet. Upisavši fakultet, studira niz predmeta: povijest umjetnosti i klasičnu arheologiju, nacionalnu i opću povijest, te pomoćne povijesne znanosti i talijanski jezik. Diplomiravši 1944. godine, Fučić se zaposlio u Konzervatorskom zavodu i Historijskom institutu Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas je to Odsjek za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti) da bi 1952. godine prešao na Jadranski institut Akademije u Rijeci gdje će se i zadržati do mirovine. Godine 1965. doktorirao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani. Tema njegove disertacije, *Srednjovjekovno zidno slikarstvo u Istri*, jasan je prikaz okosnice Fučićeva znanstvenog rada. Kroz svoju karijeru, Branko Fučić je usko surađivao s brojnim uglednim institucijama i cijenjenim znanstvenim časopisima, a za njegov rad dodijeljena su mu i brojna priznanja i nagrade. Među njima se svakako ističu počasni doktorat iz teologije koji mu je dodijelio Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu i naslov Viteza komendatora reda sv. Grgura Velikog (*Eques commendator Ordinis Sancti Gregorii Magni*) koji mu je dodijelio papa Ivan Pavao II. Za njegovo najpoznatije djelo *Glagoljske natpise*, Fučiću je 1985. godine dodijeljena i prestižna Herderova nagrada Bečkog sveučilišta za rad na polju srednjovjekovnog zidnog slikarstva, epigrafike i ikonografije. Branko Fučić umro je 31. siječnja 1999. godine u Rijeci. Prema vlastitoj je želji pokopan 2. veljače „pod zvonikom i u seljačkom grobu" na groblju župne crkve sv. Apolinara u Bogovićima.[1]

Fučićev zbornik se sastoji od uvodnog dijela (13.-44. str.) koji uključuje kratki tekst Radoslava Katičića pod naslovom *Meštru Branku na spomen*, uvodnu riječ s otvorenja skupa Tomislava Galovića, te pozdravne govore organizatora skupa: akademika Igora Fiskovića (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti iz Zagreba), prof. dr. sc. Milana Pelca (ravnatelj Instituta za povijest umjetnosti), Slavka Sliškovića (prodekan za organizaciju i područni studij Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu), prof. dr. sc. Milana Mihaljevića (znanstveni savjetnik Staroslavenskog instituta u Zagrebu), mr. sc. Oriette Lubiane, (predstavnica Sveučilišne knjižnice u Rijeci) i drugih. Središnji dio zbornika podijeljen je na šest tema (poglavlja). To su redom: *Vita Opusque*/Život i djelo (43.-175. str.), *Ars Historiaque*/Umjetnost i povijest (176.-390. str.), *Slavistica et Croatistica*/Slavistika i kroatistika (391.-576. str.), *Epigraphica Glagolica Fučićiana*/Fučićeva glagoljska epigrafika (597.-664. str.), *Ethnographica et alia*/Etnografija i drugo (665.-736.str.), *Scientiae auxiliares historiae et alia*/Pomoćne povijesne znanosti i drugo (737.-792. str.). Posljednji dio zbornika čine *Prilozi* (794.-841. str.) koji uključuju raspored rada i kroniku skupa te kazalo osobnih i zemljopisnih imena.

1 Žgaljić, Josip. „Otok Krk u Fučićevu životu i stvaralačkom opusu." U: *Az grišni diak Branko pridivkom Fučić*, Radovi međunarodnog znanstvenog skupa o životu i djelu akademika Branka Fučića (1920.-1999.), ur. Tomislav Galović (Malinska-Rijeka-Zagreb, 2011.), 159.

Svi tekstovi, osim pozdravnih govora organizatora, dolaze uz kratak sadržaj na stranom jeziku.

Prvi dio, *Vita Opusque*, sastoji se od osamnaest tekstova u kojima se sudionike skupa upoznaje sa životom i radom Branka Fučića. Ovo poglavlje pokazuje dvojnost koja je obilježavala njegov život: s jedne strane oštroumnog i temeljitog znanstvenika, a s druge pjesnika i kršćanina. Tako se u ovom poglavlju isprepliću analize Fučićevih djela, među kojima svakako treba izdvojiti analizu Fučićeva najpoznatijeg djela *Glagoljskih natpisa* koju nam donosi Stjepan Damjanović te tekstova koji nam daju crtice iz Fučićeva života. U izlaganju Josipa Bratulića iznesen je nostalgičan osvrt na Fučićeve metode rada na terenu.[2] Došavši u neko malo istarsko selo, Fučić svoja istraživanja započinje razgovorom s lokalnom djecom. Od svakodnevih tema kao što su pitanja vezana uz zdravlje do onih vezanih uz imovinski status obitelji, svaka ga je rečenica sve više približavala toj maloj sredini i otvarala nova vrata. Takav jednostavan i neformalan pristup pružao je Fučiću jedinstven pogled u strukturu okoline u koju ga je njegov rad doveo ali mu ga je i znatno olakšavao.

Drugo poglavlje ovog zbornika, pod nazivom *Ars Historiaque*, sadrži trinaest izlaganja vezanih uz Fučićev rad na istraživanju zidnog slikarstva, te s njime povezanim graditeljstvom, na području Kvarnera i Istre. U sklopu ovog poglavlja iznesena su nova saznanja vezana uz rad Branka Fučića. Kao svojevrsni uvod u temu prvi je tekst Alenke Klemenc posvećen korespondenciji Fučića i slovenskog povjesničara umjetnosti profesora Francea Stelea (1886.-1972.). Članak se temelji na 49 pisama i razglednica koje je Fučić slao Steleu u razdoblju između 1947. i 1971. godine. Među njima se ističu i ona povezana s Fučićevim doktorskim radom. Budući da su autorici ovoga teksta bila dostupna samo pisma iz Steleove ostavštine, potpunu sliku nije moguće složiti. Unatoč tomu, iz njih je vidljiv Steleov utjecaj na daljnji Fučićev rad. Ostali dio ovog poglavlja posvećen je novijim istraživanjima zidnog slikarstva na području Istre i Kvarnera. Kao što svi autori spominju, taj je rad iznimno olakšan istraživanjima koje je Fučić svojedobno provodio. Posebna je pozornost posvećena Fučićevom rodnom kraju Dubašnici, pa tako u tekstu Marijana Bradanovića nalazimo prikaz povijesnog razvoja Dubašnice, te njen administrativni i arhitektonski razvoj u renesansi. Bradanović nam, na temelju Fučićevih saznanja, iznosi temeljitu analizu kulturnih utjecaja (krugova) koji su oblikovali tadašnju sliku Dubašnice posebno se orijentirajući na dvije monumentale građevine toga kraja: samostanski kompleks u Portu i ostatke crkve sv. Apolinara.

Od trećeg do šestog poglavlja pruža nam se osvrt na Fučićev doprinos razvoju pomoćnih povijesih znanosti. Od velike je važnosti za taj razvoj Fučićevo djelo *Glagoljski natpisi*. Poglavlje *Slavistica et Croatistica*, u prvom redu posvećeno filologiji, započinje analizom

2 Bratulić, Josip. „Biografija ili životopis – moje uspomene na Branka Fučića (fragmenti).“ U: *Az grišni diak Branko pridivkom Fučić*, Radovi međunarodnog znanstvenog skupa o životu i djelu akademika Branka Fučića (1920.-1999.), ur. Tomislav Galović (Malinska-Rijeka-Zagreb, 2011.), 55.-56.

Fučićevog načina čitanja i interpretiranja glagoljskih natpisa koju nam donosi Sanja Zubčić. Na temelju nekoliko primjera glagoljskih spomenika, koje je Fučić obradio, vidljiv je ne samo način na koji je Fučić pristupao povijesnoj građi, nego i dvostruka uloga njegova istraživanja u razvoju filologije: s jedne strane njegov rad na popisivanju i objavljivanju glagoljskih spomenika, a s druge njegove bilješke o jezičnim odlikama objavljenih spomenika. Ostatak poglavlja uglavnom je posvećen upravo drugom dijelu njegova istraživanja. Tako u daljnjim tekstovima nalazimo gramatičke analize kako epigrafskih tako i književnih ostataka glagoljske kulture. Jedno od zanimljivijih istraživanja u ovom je poglavlju ono Marka Rimca i Ivana Botice pod naslovom *Hrvatska ćirilica u glagoljskim matičnim knjigama zapadno od Krke*. Navedeni je članak vođen tvrdnjom Branka Fučića kako su granicu glagoljice i ćirilice postavljenu na liniji Krka-Vrbas transformirala migracijska kretanja stanovništva u ranom novom vijeku. Analizirajući matične knjige na području današnje Zadarske nadbiskupije, autori nam donose iscrpni prikaz slike suživota triju oblika pismenosti koji su obilježili kulturni razvoj ovoga područja.

U poglavlju *Epigraphica Glagolica Fučićiana* nalazimo osvrte na Fučićeva istraživanja i pronalaske nekih od najpoznatijih epigrafskih spomenika hrvatske kulture. Tekst Anice Nazor, kojim ovo poglavlje i započinje, zorno nam predočuje Fučićev rad na proučavanju spomenika koji su obilježili početke hvatske pismenosti. Među njima se svakako ističu Plominski natpis, koji je Fučić otkrio 1946. godine i datirao u XI. stoljeće, potom Valunska ploča koju je 1907. pronašao pop Vinko Premuda, te, dakako, Senjska i Bašćanska ploča koje su naknadno obrađene u ovom poglavlju u tekstu Blaženke Ljubović (*Doprinos akademika Branka Fučića proučavanju glagoljske baštine grada Senja*) te istraživanju Tanje Kuštović i Borisa Kuzmića (*Branko Fučić i Bašćanska ploča*). Kako je većina ovoga zbornika vezana uz istraživanje glagoljske baštine na području Istre, Kvarnera i otoka, pravo je osvježenje pronaći izlaganje čija se tema nalazi izvan tog prostora. Primjer toga je i članak Lade Prister *Doprinos Branka Fučića istraživanju crteža – grafita na kamenim spomenicima u kontinentalnoj Hrvatskoj*. Ovo je izlaganje zamišljeno kao nadopuna Fučićevih *Glagoljskih natpisa* iz 1982. godine. Cilj mu je prikazati pojavu glagoljskih spomenika na kontinentalnim posjedima obitelji Zrinski i Frankopan, dakle na području oko Karlovca, uz Kupu, te Savu na području od Nove Gradiške do Brodskog Drenovca.

Pretposljednje poglavlje zbornika, pod nazivom *Ethnographica et alia*, problematizira pitanje etnoloških elemenata u djelima Branka Fučića. Pažnja se ovdje pomiče s *Glagoljskih natpisa* na druga Fučićeva djela, poglavito njegovo posljednje objavljeno djelo *Terra incognita* (1997.). Pri analizi tog djela koju nam donosi Antonija Zaradija Kiš posebno se ističe uloga životinja u životu ljudi koje Fučić opisuje. U

ovom prikazu *Terra incognita* dijeli se na tri animalističke razine: 1. životinja i čovjek, 2. zabilježena životinja i 3. sveci i životinje. Svaka od navedenih razina bavi se različitim aspektom položaja životinja u životu ljudi hrvatskog primorja ali i šire. Životinje se prije svega gledaju kao važan element gospodarskog života hrvatskog primorja. Kako i sam Fučić kaže: „U mom kraškom kamenitu kraju, gdje kao ljudski rod opstojimo već tisućljećima, sva naša dugotrajna civilizacija stoji neprestano u znaku ovce".[3] S druge strane, u kršćanskoj ikonografiji, ona je odraz čistoće te simbol blagosti i bezazlenosti. Uz ovcu nalazimo i druge životinje, poput lavova i ptica, koje su uglavnom kroz kršćansku tradiciju uvukle u umjetnički izričaj ovoga kraja. Tako nam Antonija Zaradija Kiš donosi primjer lava, životinje koja je oduvjek bila simbol kraljevstva i moći, a često je nalazimo na grbovima plemića. Životinje često nalazimo i kao obilježja svetaca, npr. sv. Antuna koji je obilježen čak trima životinjama: gavranom, lavom i svinjom.[4] Daljnja razlaganja o ulozi životinja u kulturno-povijesnom nasljeđu Kvarnera nalazimo u članku Maje Pasarić *Višeslojna predodžba ovce u putopisu „Apsyrtides" Branka Fučića*. Analizirajući Fučićeve zapise i opaske autorica nam daje iznimnu sliku cresko-lošinjskog arhipelaga, njegovih tradicija i običaja, legenda i mitova.

Posljednje poglavlje ovoga zbornika nosi naslov *Scientiae auxiliares historiae et alia*. Ovo kratko poglavlje kao glavnu temu ima utjecaj rada Branka Fučića na područje tzv. pomoćnih povijesnih znanosti, poglavito epigrafije, heraldike i arhivistike. Početno izlaganje Mirjane Matijević-Sokol predstavlja odmak od standardnih tema o Branku Fučiću. Dok se ostatak zbornika zasniva na Fučićevom radu na glagoljskim spomenicima, autorica svoj rad posvećuje upravolatinskim natpisima, i to na otoku Krku, samoj kolijevci glagoljice. Osim toga, ovo nam poglavlje donosi i zanimljiv članak Franje Velčića, *Heraldičko stvaralaštvo Branka Fučića*, u kojemu se ukratko prikazuje Fučićev rad na projektiranju i izradi grbova brojnih hrvatskih biskupa. Među njima se svakako ističe i biskupski grb mons. Josipa Bozanića, krčkog biskupa od 1989. do 1997., koji je kasnije dorađen po Bozanićevu prijmu titule kardinala.

Zbornik radova *Az grišni diak Branko pridivkom Fučić* iznimna je knjiga. Kao projekt kojim bi se ovjekovječio najveći međunarodni skup društveno-humanističkih znanosti ikada održan na otoku Krku, ovaj je zbornik velik uspjeh, dostojan spomenik jednom od najvećih hrvatskih znanstvenika druge polovice dvadesetog stoljeća. Zbornik je, vjerno prateći Fučićeve interese i istraživanja, pokazao raznolikost njegovih radova koji su težili interdisciplinarnosti. To se očituje u prilozima povjesničara, arheologa, filologa, povjesničara umjetnosti, slavista i kroatista.

— **Luka Rukavina** [Povijest]

3 Fučić, Branko. *Terra incognita* (Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1997.), 179.

4 Zaradija Kiš, Antonija. „Brankov bestijarij *Terrae incognitae*." U: *Az grišni diak Branko pridivkom Fučić*, Radovi međunarodnog znanstvenog skupa o životu i djelu akademika Branka Fučića (1920.-1999.), ur. Tomislav Galović (Malinska-Rijeka-Zagreb, 2011.), 683.

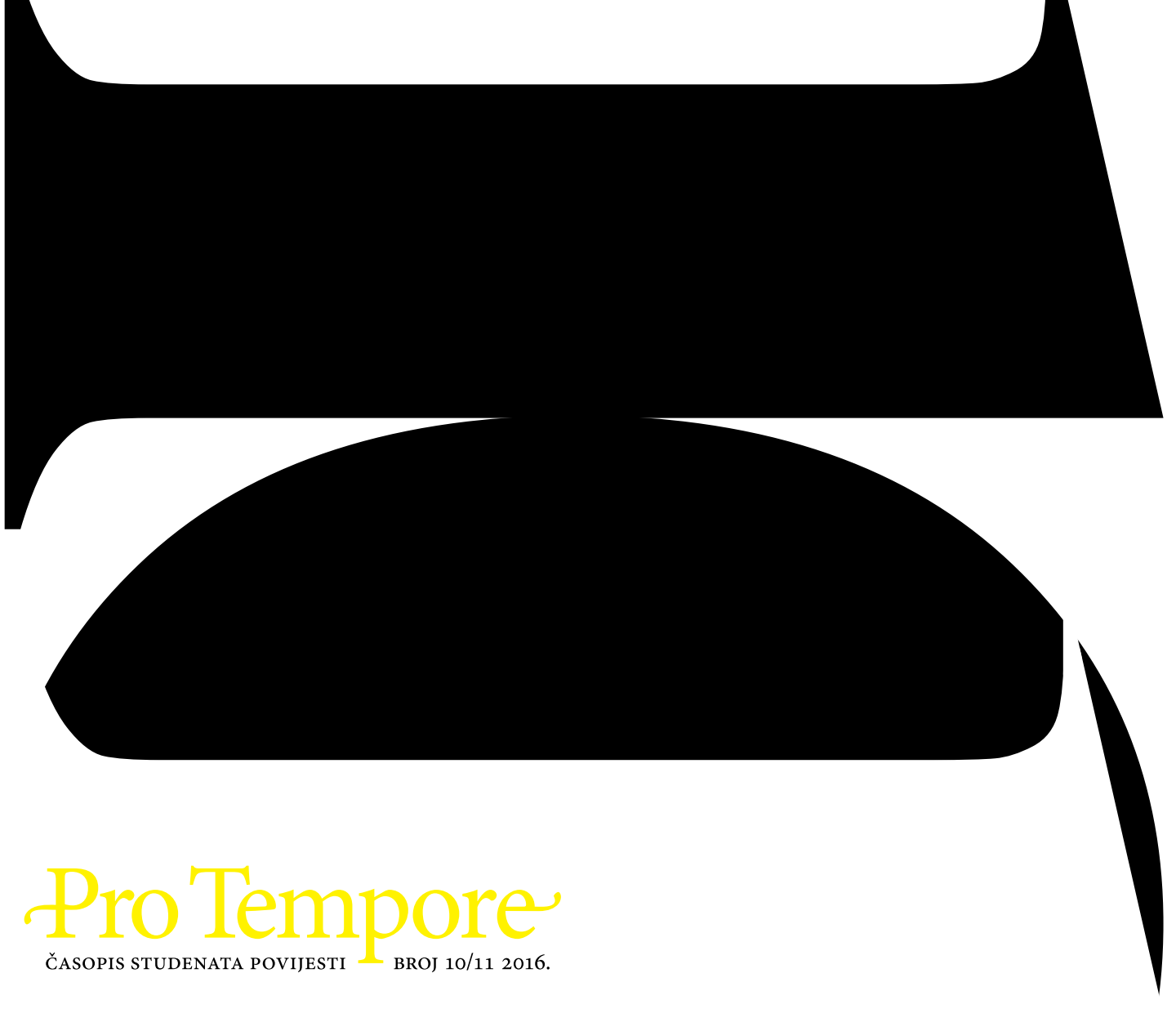

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI — BROJ 10/11 2016.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
Godina VIII, broj 10-11, 2016.

Glavni i odgovorni urednik
Tomislav Branđolica

Zamjenik glavnog urednika
Filip Šimetin Šegvić

Uredništvo
Tomislav Branđolica, Marta Fiolić, Kristina Frančina, Marko Lovrić, Valentina Nedeljko, Nikola Seiwerth, Filip Šimetin Šegvić

Urednici pripravnici
Zvonimir Plavec, Vjenceslav Rupčić, Porin Šćukanec Rezniček

Redakcija
Tomislav Branđolica, Marta Fiolić, Kristina Frančina, Marko Lovrić, Valentina Nedeljko, Zvonimir Plavec, Vjenceslav Rupčić, Nikola Seiwerth, Porin Šćukanec Rezniček, Filip Šimetin Šegvić

Recenzenti
dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Ivo Banac
dr. sc. Tomislav Galović
dr. sc. Ivo Goldstein
dr. sc. Iskra Iveljić
dr. sc. Tvrtko Jakovina
dr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
dr. sc. Jelena Marohnić
dr. sc. Mirjana Matijević Sokol
dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Drago Roksandić
Marie Scatena, MA
akademik Arnold Suppan
Marina Šegvić, prof.
dr. sc. Božena Vranješ Šoljan

Lektura i korektura
Gabrijela Detelj
Marta Fiolić
Ana Jelić
Nikolina Kos
Marko Pojatina
Tihomir Varjačić

Dizajn i priprema za tisak
DZN studio

Prijevodi s engleskog jezika
Tomislav Branđolica
Tina Miholjančan, prof.
Marija Marčetić
Ivan Markota
Krešimir Matešić
Judita Mustapić
Kristina Videković

Prijevodi s njemačkog jezika
Mirela Landsman Vinković
Filip Šimetin Šegvić
Azra Plićanić Mesić

Prijevodi s francuskog jezika
Jasna Ćirić, prof.
Marta Fiolić
Marija Galić
Tea Šimičić

Prijevodi s talijanskog jezika
Tihana Filipčić
Loretta Lanča

Izdavač
Klub studenata povijesti – ISHA Zagreb

Tisak
Mediaprint – Tiskara Hrastić

ISSN: 1334-8302

Tvrdnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača

Izdavanje ovog časopisa financijski su omogućili:
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu,
Studentski zbor Sveučilišta u Zagrebu

STUDENTSKI ZBOR SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Privatne donacije:
Vesna Miović, I. P., M. Č.

Redakcija časopisa Pro tempore svim se donatorima iskreno zahvaljuje na financijskoj podršci!

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva:
Klub studenata povijesti — ISHA Zagreb
(za: Redakcija Pro tempore),
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3,
10000 Zagreb

E-mail:
pt.redakcija@gmail.com
tomislav.brandolica@gmail.com